

Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırma ve İncelemeler VI

Editörler

Neslihan COŞKUN KARADAĞ

Abdullah BALCIOĞULLARI

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-399-790-8	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırma ve İncelemeler VI	47518
Editörler	Baskı ve Cilt
Neslihan COŞKUN KARADAĞ ORCID iD: 0000-0003-0215-0486 Abdullah BALCIOĞULLARI ORCID iD: 0000-0002-5462-5968	Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	SOC000000
	DOI
	10.37609/akya.3076

Kütüphane Kimlik Kartı

Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırma ve İncelemeler VI / ed. Neslihan Coşkun
Karadağ, Abdullah Balcioğulları.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
91 s. : şekil. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253997908
1. Sosyal Bilimler.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖN SÖZ

Akademisyen Yayınevi yöneticileri, yaklaşık 35 yıllık yayın tecrübesini, kendi tüzel kişiliklerine aktararak uzun zamandan beri, ticarî faaliyetlerini sürdürmektedir. Anılan süre içinde, başta sağlık ve sosyal bilimler, kültürel ve sanatsal konular dahil 2700'ü aşkın kitabı yayımlamanın gururu içindedir. Uluslararası yayınevi olmanın alt yapısını tamamlayan Akademisyen, Türkçe ve yabancı dillerde yayın yapmanın yanında, küresel bir marka yaratmanın peşindedir.

Bilimsel ve düşünsel çalışmaların kalıcı belgeleri sayılan kitaplar, bilgi kayıt ortamı olarak yüzlerce yılın tanıklarındır. Matbaanın icadıyla varoluşunu sağlam temellere oturtan kitabın geleceği, her ne kadar yeni buluşların yörüngesine taşınmış olsa da, daha uzun süre hayatımızda yer edineceği muhakkaktır.

Akademisyen Yayınevi, kendi adını taşıyan “**Bilimsel Araştırmalar Kitabı**” serisiyle Türkçe ve İngilizce olarak, uluslararası nitelik ve nicelikte, kitap yayımlama sürecini başlatmış bulunmaktadır. Her yıl mart ve eylül aylarında gerçekleşecek olan yayımlama süreci, tematik alt başlıklarla devam edecektir. Bu süreci destekleyen tüm hocalarımıza ve arka planda yer alan herkese teşekkür borçluyuz.

Akademisyen Yayınevi A.Ş.

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Bursevî'nin <i>Rûhu'l-Beyân</i> 'ı ve El-Cezâirî'nin <i>El-Mevâkıfî'r-Rûhiyye Ve'l-Fuyûzâtu's-Subûhiyye</i> Adlı Tasavvufî Tefsirlerinin Mukayesesi.....	1
	<i>Hüseyin HALİL</i>	
Bölüm 2	Havacılıkta Risk Algısı ve Risk Toleransı	19
	<i>Ezgi Berte ERME</i>	
	<i>Ahmet Ferda ÇAKMAK</i>	
Bölüm 3	Sağlığın Korunması, Geliştirilmesi ve İlgili Uluslararası Bildirgeler	37
	<i>Ebru İLTER</i>	
	<i>Nesrin AKCA</i>	
Bölüm 4	Yeşil Finans Perspektifinden Havacılıkta Sürdürülebilirlik	51
	<i>Yaşar ŞAHİN</i>	
Bölüm 5	Ahlak Kavramı ve Meslek Etiği	63
	<i>Candoğan AKCA</i>	
	<i>Murat SEZGİN</i>	
Bölüm 6	Yönetici Desteği Kavramı Üzerine Kuramsal Bir Çalışma.....	75
	<i>Kasım Kağan ÖZLOK</i>	

YAZARLAR

Öğr. Gör. Candoğan AKCA

Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Doç. Dr. Nesrin AKCA

Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü

Prof. Dr. Ahmet Ferda ÇAKMAK

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim ve Organizasyon AD

Doktora Öğrencisi Ezgi Berte ERME

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

Arş. Gör. Hüseyin HALİL

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Ebru İLTER

Bilim Uzmanı

Doktora Öğrencisi Kasım Kağan ÖZLÖK

Göç İdaresi Başkanlığı

Öğr. Gör. Murat SEZGİN

Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Öğr. Gör. Dr. Yaşar ŞAHİN

Trabzon Üniversitesi, Beşikdüzü Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü

Bölüm 1

BURSEVÎ'NİN RÛHU'L-BEYÂN'I VE EL-CEZÂİRÎ'NİN EL-MEVÂKİFÎ'R-RÛHİYYE VE'L-FUYÛZÂTU'S- SUBÛHİYYE ADLI TASAVVUFÎ TEFSİRLERİNİN MUKAYESESİ

Hüseyin HALİL¹

GİRİŞ

Anadolu ve Cezayir toprakları pek çok bakımından büyük bir benzerlikler gösterir. Ortak tarih ve din anlayışı bunun arkasındaki en büyük faktör olarak görülebilir. Ortak din anlayışı sadece İslami inanış bakımından değil manevi yaşayış bakımından da birbiriyle büyük benzerlikler gösterir. Her iki bölge birbirinden kilometrelerce uzak olsa da onları birbirine yaklaştıran manevi bir bağ olduğuna şüphe yoktur. İslam mistisizmi adını alan bu bağ iki coğrafyanın spirüel yaşamını şekillendiren başlıca etmen olmuştur. İşte biz bu bölümde bu bağın temsilcilerinden olan tasavvufî tefsirin iki büyük ustası İsmail Hakkı Bursevî ve Emir Abdulkâdir el-Cezâirî'nin eserlerini – *Rûhu'l-Beyân* ve *el-Mevâkifî'r-Rûhiyye ve'l-Fuyûzâtu's-Subûhiyye* – karşılaştıracaktız.

BURSEVÎ'NİN HAYATI

1685 yılında şeyhi Atpazarî Osman Fazlı Efendi tarafından Bursa'ya halife olarak gönderildikten sonra Ulucami'de vaaz etmeye başlayan ve vaazlarında Kur'an'ı tefsir eden İsmâil Hakkı Bursevî "*Rûhu'l-beyân fi tefsiri'l-Kur'ân*" adlı Arapça eserini bu dönemde telife karar vermiştir. Eserini çeşitli sebeplerden ötürü yaklaşık 21 yılda meydana getiren Bursevî, gençlik yıllarından itibaren okumuş olduğu çeşitli tefsirlerden elde ettiği birikimi kullanarak tefsirini yazmıştır. Onun okuduğu başlıca eserlerin şunlar olduğu zikredilir: Zemaşşerî'nin *el-Keşşâfı*, Râzî'nin *Mefâtîhu'l-Gaybı*, Kurtubî'nin *el-Câmi'i*, Kâdî Beyzâvî'nin *Envârü't-tenzîl'i*, Nesefî'nin *Medârikü't-tenzîl'i*, Ebû Hayyân el-Endelüsî'nin *el-Bahrü'l-muhîf'i*, Alâeddin Semerkandî'nin *Bahrü'l-'ulûm'u*, Ebüssuûd Efendi'nin *İrşâdü'l-'akli's-*

¹ Arş. Gör. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, huseyinhalil611990@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-4814-3508

ان قلت ان الحق عنك منزّه فطريق شرعك أنه ملموس
و منزّه أيضا بشرعك فاتبّر في الحالتين فعقلك المبخوس

KAYNAKÇA

- Ali el-Kâri, Ebû'l-Hasen Nüreddin Ali b. Muhammed Sultan el-Herevî (1971). *el-Esrâru'l-Merf'u'a fi Ahbârî'l-Mevzû'a*. Beyrût: Dâru'l-Emânet.
- Ayni, M. A. (1928). İsmail Hakkî'ya dâir bir tetkik hülâsası. *DİFM*, 9, 108-131.
- Beydâvî, K. N. Ebû Saîd (2000). *Envârü't-tenzil ve esrârü't-te'vil*. Beyrut: Dâru'r-Reşit.
- Bosnevî, S. (2020). *Şerh-i Divân-ı Hâfız*. thk. İbrahim Kaya. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâ'il b. İbrâhîm el-Cu'fî (2006). *el-Câmî'u's-Sahih*. Riyâd: Mektebetu'r-Rüşd.
- Bursevî, İ. H. (1912). *Rûhu'l-Beyân fi Tefsîri'l-Kur'ân*, I-X, İstanbul: Der Saâdet.
- Bursevî, İ. H. (2020). *Tamâmü'l-Feyz fi Bâbi'r-Ricâl*. trc. Ramazan Muslu&Ali Namlı, İstanbul:Türkiye Yazma Eserler Kurulu.
- Cezâirî, E. A. (2004). *el-Mevâkifî'r-Rûhiyye ve'l-Fuyûzâtü's-Subûhiyye*. I-II. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Cezâirî, Muhammed b. Emir Abdulkâdir (1964). *Tuhfetu'z-Zâir fi Târihi'l-Cezâir*. thk. Memduh Hakkı. Beyrut.
- Erul, B. (2002). "Keşfu'l-Hafâ". *DİA*, (25), 320,321.
- Gudde, A. E. (1964). *et-Ta'li'âtü'l-âfile 'ale'l-Ecvibeti'l-fâzıla*. (Leknevî, el-Ecvibetü'l-fâzıla içinde).132-135.
- Hanbel, A. (1999). *Müsened*, thk. Şuay el-Arnaût&Muhammed Nuaym el-Ariksûsî. Beyrut: Dâru Risâle.
- Keversî, M. Z. (2002). *Mâkâlatu'l-Keversî*. Kahire: Memleketu't-Tevfikîyye.
- Kuran, E. (1988). "Abdulkâdir el-Cezâirî". *DİA*, (1), 232-233.
- Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî (2015). *Mesnevî-i Ma'nevî*. trc. Derya Örs & Hicabi Kırlangıç. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Mevsilî, Ebû Ya'lâ Ahmet b. Ali b. el-Müsennâ et-Temîmi (1973). *Müsned-i Ebi Ya'lâ*. Beyrût: Dâru'l-Me'mûn li't-Turâsî.
- Namlı, A. (2008). "Rûhu'l-Beyân". *DİA*. İstanbul, (23), 102-106.
- Nebhânî, Y. İ. (1991). *Câmi' Kerâmâti'l-Evliyâ*, Beyrut: el-Mektebetu's-Sekâfiyye.
- Necmeddîn Kubrâ, İmâm A'med b. Ömer. *Ta'wilâtü'n-Necmiyye ('Aynu'l-'ayât)*. 6 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2009.
- Râzî, F. (1981). *Mefâtihu'l-Gayb*. Beyrut: Dâru'l-Fikr.
- Sehâvî, Şemsuddîn Ebû'l-Hayr Muhammed b. Abdurrahmân (1979), *el-Mekâsidü'l-Hasene fi Beyâni Kesîri mine'l-Ahâdisi'l-Müştehirati 'ala'l-Elsineti*, thk. Abdullah Muhammed es-Siddîk, Yay., Beyrût: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Stoddard, L. (1922). *The new world of İslam*, London: Chapman and Hall.
- Şeyhulislam, Ebussuûd, M. (1971). *İrşâdü'l-'a'lis-selîm ilâ mezâya'l-Kitâbi'l-Kerîm*. Riyad: Mektebetu Riyadî'l-Hadîse.
- Taberânî, Süleyman b. Ahmed b. Eyub b. Mutayr el-Lahmî eş-Şâmî (2010). *el-Muçemu'l-Kebîr*. Kahire: Mektebetu İbn Teymiyye.

Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırma ve İncelemeler VI

- Taberî, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr (2001). *Câmiu'l-Beyân an Te'vîlu'l-Kur'ân*. Kâhire: Dâru Hicr.
- Yavuz, A. (2003). "el-Mekâsidu'l-Hasene". *DİA*. İstanbul, (27), 422-423.
- Zemaşşerî, Ebû'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer Cârullah (2009). *el-Keşşâf*. Beyrût: Dâru'l-Mâ'rife.

Bölüm 2

HAVACILIKTA RİSK ALGISI VE RİSK TOLERANSI¹

Ezgi Berte ERME²
Ahmet Ferda ÇAKMAK³

GİRİŞ

Risk evrensel bir kavramdır. Ancak, bazı durumlar ve eylemler diğerlerine göre daha belirgin şekilde risk taşımaktadır. Ticari havacılıkta uçak genellikle en güvenli ulaşım şekli olarak kabul edilmesine karşın, taşıdığı riskler devamlı artan konumdadır ve riskin boyutu belirsizdir (O’Hare, 1990). Genel kabul görmüş bir tanımla risk: “Bir tehlike ile karşılaşılması durumunda gerçekleşecek olan yaşam kaybı veya yaralanma olasılığı” anlamına gelmektedir (Hunter, 2002).

Risk, gönüllü veya gönülsüz olabilmektedir. Gönüllü risk, bireylerin üstlenmeyi seçtiği risktir (Lyng, 1990). Hava yoluyla seyahat etmek, ölüm veya yaralanma riskine gönüllü maruziyeti temsil ederken, nükleer bir enerji santrali veya havaalanına yakın yaşamak, kontrolsüz radyasyon veya uçak kazası gibi bazı beklenmedik durumlarla karşılaşma riskini barındıran gönülsüz maruziyeti temsil etmektedir. Birçok risk türü için, belirli riskleri taşıyan nüfus grupları vardır. Tehlikenin önemli bir zaman dilimi boyunca var olup olmadığına ve etkilerinin birikici olup olmadığına bağlı olarak maruziyet olasılığı riski sürekli, periyodik ve birikici hale getirmektedir (Janic, 2000).

Sanders & McCormick (1993), risk teriminin bir tehlike ile karşılaşma olasılığını belirtmek için kullanılması gerektiğini savunmaktadır. Ancak Slovic, Fischhoff & Lichtenstein (1980), bu kullanımı risk algısının yaşam kaybı ve yaralanma olasılığının bir kombinasyonu tarafından belirlendiğini öne süren farklı bir bakış açısıyla ele almaktadır. Pauley, O’Hare & Wiggins (2008), bu bakış açısının gelişmesinin, genel havacılığın yüksek risk taşıyan doğası ve

¹ Bu çalışma Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Doktora Programı altında gerçekleştirilen tez çalışması ile ilgilidir.

² Doktora Öğrencisi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, ezgiberte@outlook.com, ORCID iD: 0009-0006-3047-6247

³ Prof. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, cakmak@beun.edu.tr, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim ve Organizasyon AD, ORCID iD: 0000-0002-5686-716X

havayollarının bireylerin algıladıkları risk miktarının kabul edilebilirliği, kabul edilen bu risklerin emniyeti ne şekilde etkileyeceğini ve bir avantaja dönüştürülüp dönüştürülemeyeceğini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen havayolu faaliyetlerini desteklemenin gerekliliği üzerinde durulmaktadır.

KAYNAKÇA

- AOPA-Aircraft Owners and Pilots Association (2004). *The power of professionals annual report*.
- Batt, R. & O'Hare, D. (2005). Pilot behaviors in the face of adverse weather: A new look at an old problem. *Aviation, Space, And Environmental Medicine*, 76(6), 552-559.
- Bouyer, M., Bagdassarian, S., Chaabanne, S. & ark. (2001). Personality correlates of risk perception. *Risk Analysis*, 21(3), 457-466. Doi: 10.1111/0272-4332.213125
- Cacciabue, P. C., Cassani, M., Licata, V. & ark. (2015). A practical approach to assess risk in aviation domains for safety management systems. *Cognition, Technology & Work*, 17, 249-267.
- Cohen, A. (1977). Factors in successful occupational safety programs. *Journal of Safety Research*, 9(4), 168-178.
- Crant, J. M., & Bateman, T. S. (2000). Charismatic leadership viewed from above: The impact of proactive personality. *Journal of Organizational Behavior*, 21(1), 63-75.
- DeJoy, D. M. (1992). An examination of gender differences in traffic accident risk perception. *Accident Analysis and Prevention*, 24(3), 237-246. Doi: 10.1016/0001-4575(92)90003-2
- Drinkwater, J. L., & Molesworth, B. R. (2010). Pilot see, pilot do: Examining the predictors of pilots' risk management behaviour. *Safety Science*, 48(10), 1445-1451. Doi: 10.1016/j.ssci.2010.07.001
- Driskill, W. E., Weismuller, J. J., Quebe, J. C., & ark. (1998). *Evaluating the decision-making skills of general aviation pilots*. Report No. DOT/FAA/AM-98/7. FAA, Office of Aerospace Medicine, Washington, D.C.
- Elander, J., West, R., & French, D. (1993). Behavioral correlates of individual differences in road-traffic crash risk: An examination of methods and findings. *Psychological Bulletin*, 113(2), 279-294. Doi: 10.1037/0033-2909.113.2.279.
- Elkhweldi, M. A., & Elmabrouk, S. K. (2015). Aviation risk management strategies: Case study. *5th International Conference on Industrial Engineering and Operations Management (IEOM)*, 3-5 Mart, Dubai, Birleşik Arap Emirliği.
- Finucane, M. L., Alhakami, A., Slovic, P., & ark. (2000). The affect heuristic in judgments of risks and benefits. *Journal Of Behavioral Decision Making*, 13(1), 1-17. Doi: 10.1002/(SICI)1099-0771(200001/03)13:1<1::AID-BDM333>3.0.CO;2-S
- Finucane, M. L., Peters, E. & Slovic, P. (2003). Judgment and decision making: The dance of affect and reason. In S. L. Schneider & J. Shanteau (Eds.), *Emerging perspectives on judgment and decision re- search* (pp. 327-364). Cambridge: Cambridge University Press.
- Fischhoff, B., Bostrom, A. & Quadrel, M. J. (2000). Risk perception and communication. In T. Connolly, H. R. Arkes & K. R. Hammond (Eds.), *Judgment and decision making: An interdisciplinary reader* (2nd ed., pp. 479-499). Cambridge University Press.

- Fooker, J. & Schaffner, M. (2016). The role of psychological and physiological factors in decision making under risk and in a dilemma. *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, 10(2). Doi: 10.3389/fnbeh.2016.00002
- Fuller, C. & Drawer, S. (2004). The application of risk management in sport. *Sports Medicine*, 34(6), 349–356. Doi: 10.2165/00007256-200434060-00001
- Gao, S., & Wang, L. (2020). Effects of mental workload and risk perception on pilots' safety performance in adverse weather contexts. In engineering psychology and cognitive ergonomics. *Cognition and Design: 17th International Conference, EPCE 2020, Held as Part of the 22nd HCI International Conference, HCII 2020*, Copenhagen, Denmark, July 19–24, 2020, Proceedings, Part II 22 (pp. 278-291).
- Goldberg, L. R. (1999). A broad-bandwidth, public-domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models. In I. Mervielde, I. Deary, F. De Fruyt, & F. Ostendorf (Eds.), *Personality psychology in europe*, Vol. 7 (pp. 7-28). Tilburg: Tilburg University Press.
- Griffin, D. W., Li, K., Yue, H. & ark. (2012). How does culture influence corporate risk-taking. *Journal of Corporate Finance*, 23, 1-40. Doi: 10.2139/ssrn.1563778
- Gunther, D. (2001). A new training program in threat and error management. *11th International Symposium on Aviation Psychology*, 5-8 Mart, Columbus, Ohio, USA.
- Huber, O. (1997). Beyond gambles and lotteries: Naturalistic risky decisions. In R. Ranyard, W. R. Crozier & O. Svenson (Eds.), *Decision making: Cognitive models and explanations* (pp. 145-162). London: Routledge.
- Hunter, D. R. (2002). *Risk Perception and Risk Tolerance in Aircraft Pilots*. Washington: FAA (Federal Aviation Administration).
- Hunter, D. R. (2006). Risk perception among general aviation pilots. *The International Journal of Aviation Psychology*, 16(2), 135–144. Doi: 10.1207/s15327108ijap1602_1
- ICAO-International Civil Aviation Organization (2009). Doc 9859, Safety Management Manual.
- ISO (The International Organization for Standardization) (2009). *31000: 2009 Risk Management – Principles and Guidelines*. International Organization for Standardization, Geneva, Switzerland.
- Jacoby, J. & Kaplan, L. B. (1972). The Components of Perceived Risk. *Proceedings of the Annual Conference of the Association for Consumer Research*, 10, 382-393.
- Janic, M. (2000). An assessment of risk and safety in civil aviation. *Journal of Air Transport Management*, 6(1), 43-50. Doi: 10.1016/S0969-6997(99)00021-6
- Jensen, R. S., & Benel, R. A. (1977). Judgment evaluation and instruction in civil pilot training (No. FAA-RD-78-24 Final Rpt.).
- Ji, M., Yang, C., Li, Y., & ark. (2018). The influence of trait mindfulness on incident involvement among Chinese airline pilots: The role of risk perception and flight experience. *Journal of Safety Research*, 66, 161-168. Doi: 10.1016/j.jsr.2018.07.005
- Ji, M., You, X., Lan, J., & ark. (2011). The impact of risk tolerance, risk perception and hazardous attitude on safety operation among airline pilots in China. *Safety Science*, 49(10), 1412-1420. Doi: 10.1016/j.ssci.2011.06.007
- Jonah, B. A. (1986). Accident risk and risk-taking behaviour among young drivers. *Accident Analysis & Prevention*, 18(4), 255–271. Doi: 10.1016/0001-4575(86)90041-2
- Kannadhasan, M. (2015). Retail investors' financial risk tolerance and their risk-taking behaviour: The role of demographics as differentiating and classifying factors. *IIMB Management Review*, 27(3), 175–184. Doi: 10.1016/j.iimb.2015.06.004

- KarimiAzari, A., Mousavi, N., Mousavi, S. F., & ark. (2011). Risk assessment model selection in construction industry. *Expert Systems with Applications*, 38(8), 9105–9111. Doi: 10.1016/j.eswa.2010.12.110
- King, R. E., Retzlaff, P. D., Detwiler, C. A., & ark. (2003). Use of personality assessment measures in the selection of air traffic control specialists (No. DOT/FAA/AM-03/20). United States. Department of Transportation. Federal Aviation Administration. Office of Aviation. Civil Aerospace Medical Institute.
- Knecht, W. R., & Frazier, E. (2015). Pilot's risk perception and risk tolerance using graphical risk-proxy gradients. Report No. DOT/FAA/AM-15/9. FAA, Office of Aerospace Medicine, Washington, D.C.
- Kontogiannis, T., & Malakis, S. (2009). A proactive approach to human error detection and identification in aviation and air traffic control. *Safety Science*, 47(5), 693-706. Doi: 10.1016/j.ssci.2008.09.007
- Lehmann, C. C., Haight, J. M., & Michael, J. H. (2009). Effects of safety training on risk tolerance: An examination of male workers in the surface mining industry. *Journal of SH&E Research*, 4(3), 1-22.
- Loewenstein, G. F., Weber, E. U., Hsee, C. K., & ark. (2001). Risk as feelings. *Psychological bulletin*, 127(2), 267-286. Doi: 10.1037/0033-2909.127.2.267
- Lyng, S. (1990). Edgework: A social psychological analysis of voluntary risk taking. *American Journal of Sociology*, 95(4), 851-886. Doi: 10.1086/229379
- March, J. G., & Shapira, Z. (1987). Managerial perspectives on risk and risk taking. *Management Science*, 33(11), 1404-1418. Doi: 10.1287/mnsc.33.11.1404
- McMurtrie, K. J., & Molesworth, B. R. (2017). The variability in risk assessment between flight crew. *The International Journal of Aerospace Psychology*, 27(3-4), 65-78. Doi: 10.1080/24721840.2017.1400387
- Mischel, W. (1971). *Introduction to personality*. Holt: Rinehart & Winston.
- Nygren, Y. E. (1995). *Effective risk perception and the communication of risk in flight crew decision making*. Presentation at American Society of Electrical Engineers meeting at NASA Ames Research Center.
- O'Hare, D. (1999). Safety is more than accident prevention: Risk factors for crashes and injuries in general aviation. *Human Performance In General Aviation*, 265-290.
- O'Hare, D., & Wiegmann, D. A. (2003). *Continued VFR flight into IMC: Situational awareness or risky decision-making?* Final Report. Washington, DC: Federal Aviation Administration.
- O'Hare, D. (1990). Pilots' perception of risks and hazards in general aviation. *Aviation, Space, and Environmental Medicine*, 61(7), 599-603.
- Orasanu, J., & Davison, J. (2001). The role of risk in aviation decision making: How pilots perceive and manage flight risks. *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting*, 45(2), 58–62. Doi: 10.1177/154193120104500213
- Orasanu, J., Fischer, U., & Davison, J. (2002). Risk perception: A critical element of aviation safety. *IFAC Proceedings Volumes*, 35(1), 49-58. Doi: 10.3182/20020721-6-ES-1901.01639
- Parker, D., West, R., Stradling, S., & ark. (1995). Behavioural characteristics and involvement in different types of traffic accident. *Accident Analysis & Prevention*, 27(4), 571-581. Doi: 10.1016/0001-4575(95)00005-K

- Pauley, K., & O'Hare, D. (2006). Measuring risk tolerance in general aviation pilots. *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting*, 50(21), 2350–2353. Doi: 10.1177/154193120605002111
- Pauley, K., O'Hare, D., & Wiggins, M. (2008). Risk tolerance and pilot involvement in hazardous events and flight into adverse weather. *Journal of Safety Research*, 39(4), 403–411. Doi: 10.1016/j.jsr.2008.05.009
- Piľa, J., Adamčík, F., Korba, P., & ark. (2014). Safety hazard and risk in Slovak aviation regulations. *Supplement*, 61(1-2), 27–30.
- Qiu, S., Yao, D., Wang, Z., & ark. (2020). Research on airline operational risk management and control method. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 715. Doi: 10.1088/1757-899x/715/1/012053
- Rotter, J. B., (1954). *Social learning and clinical psychology*. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Rundmo, T. (1996). Associations between risk perception and safety. *Safety Science*, 24(3), 197–209. Doi: 10.1016/S0925-7535(97)00038-6
- Rundmo, T., & Nordfjærn, T. (2013). Predictors of demand for risk mitigation in transport. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, 20, 183–192. Doi: 10.1016/j.trf.2013.04.004
- Rutter, M., Champion, L., Quinton, D., & ark. (1995). Understanding individual differences in environmental-risk exposure. In P. Moen, G. H. Elder, Jr., & K. Lüscher (Eds.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development* (pp. 61–93). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10176-002>
- Sanders, M. S., & McCormick, E. J. (1993). *Human factors in engineering and design* (7th edition). McGraw-Hill Book Company.
- Seibert, S. E., Crant, J. M., & Kraimer, M. L. (1999). Proactive personality and career success. *Journal of Applied Psychology*, 84(3), 416–427. Doi: 10.1037/0021-9010.84.3.416
- Shoemaker, L. K., Kazley, A. S., & White, A. (2010). Making the case for evidence-based design in healthcare: A descriptive case study of organizational decision making. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 4(1), 56–88. Doi: 10.1177/19375867100040010
- Slovic, P., Lichtenstein, S., & Fischhoff, B. (1979). Images of disaster: perception and acceptance of risks from nuclear power. In G. Goodman (Eds.), *Impacts and risks of energy strategies: Their analysis and role in management* (pp. 223–245) New York: Academic Press.
- Slovic, P. (1987). Perception of risk. *Science*, 236, 280–285.
- Slovic, P. (2000). What does it mean to know a cumulative risk? Adolescents' perceptions of short-term and long-term consequences of smoking. *Journal of Behavioral Decision Making*, 13(2), 259–266. Doi: 10.1002/(SICI)1099-0771(200004/06)13:2<259::AID-BDM336>3.0.CO;2-6
- Slovic, P., Fischhoff, B., & Lichtenstein, S. (1985). Characterizing perceived risk. *Perilous Progress: Managing the Hazards of Technology*, 91–125.
- Slovic, P., Fischhoff, B., Lichtenstein, S., & ark. (1981). Perceived risk: Psychological factors and social implications and discussion. *Proceedings of the Royal Society: A Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, 376(1764), 17–34. Doi: 10.1098/rspa.1981.0073
- Smith, M. J., Cohen, H. H., Cohen, A., & ark. (1978). Characteristics of successful safety programs. *Journal of Safety Research*, 10(1), 5–15.

- Taylor, M. V. (1952). *The development and validation of aptitude tests for the selection of personnel for positions in the field of air traffic control*. Pittsburgh, PA: American Institute for Research.
- Taylor, W. D., & Snyder, L. A. (2017). The influence of risk perception on safety: A laboratory study. *Safety Science*, 95, 116–124. Doi: 10.1016/j.ssci.2017.02.011
- Thunholm, P. (2004). Decision-making style: Habit, style or both?. *Personality and individual differences*, 36(4), 931-944. Doi: 10.1016/S0191-8869(03)00162-4
- Tränkle, U., Gelau, C., & Metker, T. (1990). Risk perception and age-specific accidents of young drivers. *Accident Analysis & Prevention*, 22(2), 119–125. Doi: 10.1016/0001-4575(90)90063-q
- Wachinger, G., Renn, O., Bianchizza, C., & ark. (2010). *Risk perception and natural hazards*. CapHaz-Net WP3 Report.
- Wang, J., Zou, P. X. W., & Li, P. P. (2016). Critical factors and paths influencing construction workers' safety risk tolerances. *Accident Analysis & Prevention*, 93, 267–279. Doi: 10.1016/j.aap.2015.11.027
- Wickens, C. D. (1992). *Engineering psychology and human performance*. New York: HarperCollins.
- Wiggins, M. W. (2014). Differences in situation assessments and prospective diagnoses of simulated weather radar returns amongst experienced pilots. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 44(1), 18-23. Doi: 10.1016/j.ergon.2013.08.006
- Winter, S. R., Keebler, J. R., Lamb, T. L., & ark. (2021). The influence of personality, safety attitudes, and risk perception of pilots: A modeling and mediation perspective. *International Journal of Aviation, Aeronautics, and Aerospace*, 8(2). Doi: 10.15394/ija-aa.2021.1594
- Xi, Y., Zhang, Q., Hu, S., & ark. (2020): The effect of social cognition and risk tolerance on marine pilots' safety behaviour. *Maritime Policy & Management*, 48(1), 1-18. Doi: 10.1080/03088839.2020.1847338
- Yates, J. F., & Stone, E. R. (1992). The risk construct. In J. F. Yates (Ed.), *Risk-taking behavior* (pp. 1-25). Wiley.
- You, X., Ji, M., & Han, H. (2013). The effects of risk perception and flight experience on airline pilots' locus of control with regard to safety operation behaviors. *Accident Analysis & Prevention*, 57, 131–139. Doi: 10.1016/j.aap.2013.03.036

Bölüm 3

SAĞLIĞIN KORUNMASI, GELİŞTİRİLMESİ VE İLGİLİ ULUSLARARASI BİLDİRGELER

Ebru İLTER¹
Nesrin AKCA²

GİRİŞ

Sağlık kavramı, tanımlanırken zorlanılan ve oldukça karmaşık kavramlardan bir tanesidir; tartışıldığı tarihsel çağa ve tanımlandığı kültüre göre farklılıklar göstermektedir (Somunoğlu, 1999). Daha önceki çağlarda ve geleneksel bakış açısında sağlık, sadece hastalığın olmaması ile sakatlığın olmaması olarak düşünülmüş ve o şekilde tanımlanmıştır. Bu düşünceyle birlikte hastalık kavramına dikkat çekilmiş, bireylerin ve toplulukların sağlıklı olma hali bu düşünceye bağlanmış, hastalık belirtisi olmayan aynı zamanda herhangi bir sakatlığı olmayan bireylerin sağlıklı olduğuna kanaat getirilmiştir (Kıraç & Öztürk, 2019). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından ise “sağlık, yalnızca hastalık veya sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, zihinsel ve sosyal olarak tam bir iyilik durumu” olarak tanımlanmıştır ((a) <https://www.who.int>).

Aynı zamanda sağlık kavramı çevresel etmenlerin yönetilmesiyle hastalıkların önüne geçmeyi ve kişinin kendi potansiyelini maksimum seviyede kullanma ve iyi olma olarak da tanımlanmaktadır. Geçmiş zamanlarda sağlıklı olmak sağ olmak olarak görülmüş, bedenen bütünlük hali var olmanın koşulu olarak kabul edilmiştir (Çimen, 2015). 224 Sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanununun 2. maddesine göre de “Sağlık; yalnız hastalık ve maluliyetin yokluğu olmayıp bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan tam bir iyilik hali” şeklinde tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 1961). İyilik hali kavramı bireysel olarak veya toplumsal olarak değişebilmektedir. İyilik hali kişilerin inandığı değerlere göre farklılık göstermektedir. Kişilerin iyi olma hallerinin aşamalarını anlamlandırabilmeleri ailesinden, sosyal statüsünden ve içinde bulunduğu toplumdan etkilenmektedir.

¹ Bilim Uzmanı, ebruilterhacettepe@ hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-4281-0178

² Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, nesrininan@yahoo.com, ORCID iD: 0000-0001-5546-1443

Şanghay Bildirisi

En son, “Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde Sağlıkın Teşvik Edilmesi: Herkes İçin Sağlık” başlıklı 9. Küresel Konferans, sağlıkın teşvik edilmesi ile 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi arasındaki kritik bağlantıları vurguladı. Şanghay Deklarasyonu, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri konusunda ülkelerin eylemlerini hızlandırmak için cesur siyasi müdahaleler çağrısında bulunurken, hükümetlerin sağlıkın teşviki ve geliştirilmesinin dönüştürücü potansiyelinden yararlanabileceği bir çerçeve sunmaktadır ((c) <https://www.who.int>).

SONUÇ

Bu çalışmada; sağlık kavramı, sağlık korunması ve geliştirilmesine yönelik kavramsal bilgiye yer verilmiştir. Ayrıca; geçmişten günümüze devam eden sağlık problemlerine çözüm bulabilmek için uluslararası sağlık topluluklarının bir araya gelmesiyle hazırlanan sağlık bildirgelerine değinilmiştir. Sağlık geliştirilmesi; var olan koşula, toplumdaki değişime ve dünyadaki küresel gelişime bağlı olarak değişkenlik gösterir. Ayrıca sağlığı; sosyo-ekonomik, bireysel, çevresel, kültürel, eşitsizlikler, dijitalleşme, küreselleşme, sağlık politikaları ve stratejileri gibi birçok unsur etkilemektedir. Toplum sağlığının geliştirilmesi için sağlık politikalarının doğru seçilip, uygulanması gerekmektedir. Ülkeler, daha iyi sağlık koşulunu sağlayabilmek için uygun sağlık stratejilerini belirlemelidir. Sağlık geliştirilmesi amacıyla, dünyada uluslararası sağlık topluluklarınca hedefler belirlenip, konferanslar yapılarak çeşitli bildirgeler yayınlanmaktadır. Bu kapsamda; sağlık korunması ve geliştirilmesi yönünde sağlık stratejileri belirlenirken sağlık profesyonellerince ilgili önlemler alınmakta ve sağlık bildirgeleri bu konuda önemli rol oynamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, M. & Kavukçu, E. (2017). Dördüncül koruma: önce zarar verme. *Turkish Journal of Family Practice/Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 21(2), 74-81.
- Altay, A. (2007). Sağlık hizmetlerinin sunumunda yeni açılımlar ve Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Sayıştay Dergisi*, (64), 33-58.
- Aydemir, İ. & Özhan, A. (2011). Hasta hakları uygulamalarının hasta ve yakınları tarafından değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 22(1), 85-104.
- Aydın, N. (2019). Sağlık teşviki ve geliştirilmesi. *Black Sea Journal of Health Science Dergisi*, 2(1), 21-29.
- Bahar, Z., & Açıllı, D. (2014). Sağlık geliştirme modeli: kavramsal yapı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(1), 59-67.

- Bahar Özvarış, Ş. (2009). Üreme sağlığı ve aile planlaması. İçinde Aslan, D. (Edt.), Halk sağlığı ile ilgili güncel sorunlar ve yaklaşımlar (ss. 80-85). Ankara: Ankara Tabib Odası.
- Bilir, N. (2003). Yaşlılıkta sağlığın korunması ve koruyucu hekimlik. ss.17-20, Ankara: Hacettepe Üniversitesi GEBAM Yayını.
- Catford, J. (2010). Implementing the nairobi call to action: Africa's opportunity to light the way. *Health promotion international*, 25(1), 1-4.
- Çakıcı, A. B. & Yücel, İ. (2019). Halk sağlığı ve sosyal hizmet. *Public Health and Social Work*.
- Çimen, Z. (2015). Kronik Hastalığı Olan Yaşlı Bireylerde Sağlık Okuryazarlığı ve Sağlık Algısı İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.
- Dağdeviren, Z. (2010). Şanlıurfa İl Merkezindeki Lise Öğrencilerinin Sağlığı Geliştirme Davranışları ve İlişkili Faktörler. Yüksek Lisans Tezi. *Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Şanlıurfa.
- Değerli, H. & Yiğit A. (2020). Sağlığın korunması ve geliştirilmesinde bireylerin sağlıklı yaşam biçimi davranış düzeyinin belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(27), 573-586.
- Demir Avcı, Y. (2016). Kişisel sağlık sorumluluğu. *TAF Preventive Medicine Bulletin Dergisi*, 15(3), 256-266.
- Demir Bayram, S. (2021). Sağlık kamu hizmetinin dayanağı olan ve sağlık hakkını güvence altına alan düzenlemeler ile ilkeler. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (2), 175-240.
- Dikici, M. F. & Şahin, M. K. (2013). Periyodik sağlık muayenesinde risk değerlendirmesi. *Türkiye Klinikleri J FamMed-Special Topics Dergisi*, 4(5), 29-36.
- Kıraç, R., & Öztürk, Y. E. (2019). Sağlık ve hastalık. İçinde Dalkılıç, M. (Edt.), *Scientific Developments*, (ss. 382-389). Ankara: Gece Akademi Yayıncılık.
- Kıyıcı, H. (2019). Sağlığın Korunması ve Geliştirilmesinde Bireylerin Sağlık Hizmetlerine Yönelik Algularının Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarına Etkisi: Isparta İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Isparta.
- Madenoğlu Kıvanç, M. (2015). Evrensel sağlık bildirgeleri ve Türkiye'de sağlık reformları. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 2(3), 162-166.
- Ortanca, D. (2021). Trakya Üniversitesi Son Sınıf Lisans Öğrencilerinin Sağlık Algısı ile Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Uzmanlık Tezi. *Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı*, Edirne.
- Özdemir, A. R. (2012). Sağlıkta Dönüşüm Programında Aile Hekimliği Uygulaması ve Hasta Memnuniyet Düzeyi: Kilis İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Denizli.
- Özpuat, F. (2010). Sağlığın korunması ve geliştirilmesinde hemşirenin çağdaş bir rolü: eğitici kimliği. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, *Sempozyum Özel Sayısı*. *Bildiriler*, 293-297.
- Öztürk, A., Özenç, S., Canmemiş, S. ve Bozoğlu, E. (2016). Yaşlılık döneminde koruyucu sağlık bakımı. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(1).
- Resmi Gazete, (1961). 224 sayılı sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkında kanun. *RG Sayısı*, 10705.
- Sevil, Ü. ve Bayram Değer, V. (2019). Geriatriye disiplinler arası yaklaşım. İçinde H. Kaçan (Edt.) Geriatriye sağlık hizmetlerinin planlanması (ss. 117- 131). İstanbul: Güven Plus Grup A. Ş. Yayınları.

- Somunoğlu, S. (1999). Kavramsal açıdan sağlık. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 4(1), 52-62.
- Şentürk, C. (2020). Türkiye’de Sağlıkın Geliştirilmesi Kapsamında Sektörler Arası İşbirliği Çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sivas.
- World Health Organization. (a) (<https://www.who.int/about/accountability/governance/constitution> Erişim Tarihi: 06.01.2024).
- World Health Organization. (b) (<https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/seventh-global-conference> Erişim Tarihi: 04.12.2022).
- World Health Organization. (c) (https://www.who.int/health-topics/health-promotion#tab=tab_1 Erişim Tarihi: 06.12.2022).
- World Health Organization. (1986). *Ottawa charter for health promotion, 1986*. Regional Office for Europe.
- World Health Organization. (1997). *The Jakarta declaration: on leading health promotion into the 21st century*.
- World Health Organization (1998). Sağlıkın teşviki ve geliştirilmesi sözlüğü (Çev: T.C. Sağlık Bakanlığı). Ankara: Anıl Matbaacılık.
- World Health Organization (2009). Milestones in health promotion: Statements from global conferences.
- World Health Organization. (2012). *Report of the sixty-second session of the WHO Regional Committee for Europe*.

Bölüm 4

YEŞİL FİNANS PERSPEKTİFİNDEN HAVACILIKTA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Yaşar ŞAHİN¹

GİRİŞ

Günümüzde, çevresel sürdürülebilirlik giderek artan bir endişe kaynağı haline gelmiş, iklim değişikliği, doğal kaynakların tükenmesi ve doğal yaşamın kirlenmesi gibi sorunlar, dünya genelinde, küresel çapta sürdürülebilirlikle ilgili çözüm arayışlarını hızlandırmıştır. Bu bağlamda, yeşil finans kavramı, finansal karar alma süreçlerinde çevresel ve sosyal etkileri göz önünde bulundurarak sürdürülebilirliği teşvik etmeyi amaçlayan önemli bir finansman kaynağı haline gelmiştir. Havacılık sektörü, bu sürdürülebilirlik çabalarında özel bir öneme sahiptir. Hava taşımacılığı, dünya çapında bireylerin ve ürünlerin ulaşım ihtiyaçlarını karşılamak için kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, bu sektörün büyümesi karbon emisyonları, enerji tüketimi ve çevresel etkileri gibi konularda önemli sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle, havacılık sektörünün sürdürülebilirlikle ilgili mevcut zorluklarla başa çıkması, daha çevreci bir yapıya sahip olması ve yeşil finans ilkelerini benimsemesi zorunlu hale gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı, havacılık sektöründe yeşil finansın uygulanmasının sürdürülebilirlik üzerindeki etkilerini incelemektir. Havacılık sektöründe yeşil finans yoluyla sağlanan kaynaklar, sektördeki çevresel etkileri azaltmayı, enerji verimliliğini artırmayı ve doğal kaynakları daha sürdürülebilir bir şekilde kullanmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, havacılık sektöründe yeşil finansın potansiyeli ve bu alandaki önemli gelişmeler ve havacılık endüstrisindeki yeşil finans uygulamaları çalışmada ele alınarak, sürdürülebilirlik açısından potansiyel fırsatlar ve zorluklar değerlendirilmiş, yeşil finansın havacılık sektöründeki önemine ve gelecekteki rolüne yönelik öneriler sunulmuştur.

¹ Öğr. Gör. Dr., Trabzon Üniversitesi, Beşikdüzü Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, yasarsahin@trabzon.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5205-3054.

KAYNAKÇA

- Aksoy, T., Yüksel, S., Dınçer, H., Hacıoğlu, Ü. & Maialeh, R. (2022). Complex fuzzy assessment of green flight activity investments for sustainable aviation industry, *IEEE Access*, 10, 127297-127312. <https://doi.org/10.1109/access.2022.3226584>
- Al Sarrah, M., Ajmal, M. M. & Mertzanis, C. (2021). Identification of sustainability indicators in the civil aviation sector in Dubai: A stakeholders' perspective, *Social Responsibility Journal*, 17(5), 648-668. <https://doi.org/10.1108/SRJ-06-2019-0203>
- Baxter, G. (2022). Assessing the carbon footprint and carbon mitigation measures of a major full-service network airline: A Case study of Singapore Airlines, *International Journal of Environment, Agriculture and Biotechnology*, 7(5), 81-107. <https://doi.org/10.22161/ijeab.75.9>
- Carreon, J. & Zhu, Q. (2022). *Achieving sustainability in aviation*. UC San Diego: Undergraduate research hub. Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/1nb743pr>
- Chen, K., Seo, D. & Canteenwalla, P. (2021). The effect of high-temperature water vapour on degradation and failure of hot section components of gas turbine engines, *Coatings*, 11(9), 1061, 1-26. <https://doi.org/10.3390/coatings11091061>
- Edenhofer, O., Seyboth, K., Creutzig, F. & Schlömer, S. (2013). On the sustainability of renewable energy sources, *Annual Review of Environment and Resources*, 38, 169-200.
- Gegg, P. K. & Wells, V. K. (2017). UK macro-algae biofuels: A strategic management review and future research agenda, *Journal of Marine Science and Engineering*, 5(3), 32, 1-18. <https://doi.org/10.3390/jmse5030032>
- Hooda, S. K. & Yadav, S. (2023). Green finance for sustainable aviation: Stakeholder perspectives and systematic review, *International Journal of Professional Business Review*, 8(5), 31, 1-45.
- Johnson, J. U., Carpenter, M., Okeke, N. E., Nnabuiife, S. G. & Mai, N. (2022). Investigation of water droplet size distribution in conventional and sustainable aviation turbine fuels, *SAE International Journal of Fuels and Lubricants*, 15(3), 315-331. <https://doi.org/10.4271/04-15-03-0016>
- Kharazishvili, Y., Kwilinski, A., Bugayko, D., Hryhorak, M., Butorina, V. & Yashchishyna, I. (2022). Strategic scenarios of the post-war recovery of the aviation transport sustainable development: The case of Ukraine, *Virtual Economics*, 5(3), 7-30. <https://doi.org/10.34021/ve.2022.05.03>
- Kubit, A., Trzepieciński, T., Krasowski, B., Slota, J. & Spišák, E. (2020). Strength analysis of a rib-stiffened glare-based thin-walled structure, *Materials*, 13(13), 2929, 1-23. <https://doi.org/10.3390/ma13132929>
- Kuloğlu, E. & Öncel, M. (2015). Yeşil finans uygulaması ve türkiyede uygulanabilirliği, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 2-19.
- Migdadi, Y. K. A. (2018). Identifying the best practices of airlines' green operations strategy: A cross-regional worldwide survey, *Environmental Quality Management*, 28(1), 21-32. <https://doi.org/10.1002/tqem.21575>
- Morgan, T., Youkhana, A., Turn, S. Q., Ogoshi, R. & Garcia-Pérez, M. (2019). Review of biomass resources and conversion technologies for alternative jet fuel production in Hawai'i and tropical regions, *Energy & Amp; Fuels*, 33(4), 2699-2762. <https://doi.org/10.1021/acs.energyfuels.8b03001>

- Nam, V. H. (2019). Green sustainable airports: The deployment of renewable energy at Vietnam airports. Is that feasible?. *Journal of Mechanical Engineering Research and Developments*, 42(5), 61-65.
- Pinheiro Melo, S., Barke, A., Cerdas, F., Thies, C., Mennenga, M., Spengler, T. S. & Herrmann, C. (2020). Sustainability assessment and engineering of emerging aircraft technologies-challenges, methods and tools, *Sustainability*, 12,1-26, 5663. <https://doi.org/10.3390/su12145663>
- Rambaud, S. C., Pascual, J. L. & Rodríguez, J. C. M. (2021). Sustainability in the aerospace sector, a transition to clean energy: The E²-Evm valuation model, *Sustainability*, 13(12), 6717, 1-17. <https://doi.org/10.3390/su13126717>
- Şahin, B. & Ergün, H. O. (2023). the impact of financial development and renewable energy consumption on carbon emissions: An empirical analysis for Türkiye, *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 6(4), 516-527. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10045531>
- Whang, Y. & Zhi, Q. (2016). The role of green finance in environmental protection: Two aspects of market mechanism and policies, *Energy Procedia*, 104, 311-316.
- Will, F., Tay, G., Becker, A., Carnelly, D., Eychenne, F. & Hornung, M. (2016). *Green airlines 2025: Environment and sustainability in commercial aviation-a scenario study*. In 16th AIAA Aviation Technology, Integration, and Operations Conference, (p. 3756).
- Zhang, C., Hui, X., Lin, Y. & Sung, C. (2016). Recent development in studies of alternative jet fuel combustion: progress, challenges, and opportunities, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 54, 120-138. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2015.09.056>

Bölüm 5

AHLAK KAVRAMI VE MESLEK ETİĞİ

Candoğan AKCA¹
Murat SEZGİN²

GİRİŞ

İnsanlığın yaratılışından beri tartışılmalı gelen subjektif içerikli ahlak kavramı ile kısaca ahlakın felsefesi olarak tanımlanan etik kavramı popülerliklerini her dönemde ve toplumda korumaktadırlar.

Bu bağlamda yapılan bu çalışmada, öncelikle, ahlak ve etik kavramları tanımlanmış, ahlakın etik ile olan ilişkisi, meslek etiği ve etik kuralları konuları irdelenmiştir. Bu konulara değinildikten sonra, hata yapıldığı zaman telafisinin güç veya mümkün olmadığı bir hizmet türü olan sağlık hizmetlerine ilişkin geliştirilmiş olan etik alanı ve ilkeleri yani Tıp Etiği ve Tıp İlkeleri anlatılmıştır.

AHLAK KAVRAMI

İnsan ilişkilerinde “iyi” ya da “doğru” veyahut “kötü” ya da “yanlış” olarak adlandırılan değer yargılarını ifade eden ahlak kavramı, toplum içerisinde oluşmuş örf ve adetlerin, değer yargılarının, normların ve kuralların oluşturduğu ve bireyler, gruplar ya da tüm toplumun doğru ve yanlış davranışlarını belirleyip yönlendiren bir sistem bütünüdür. Bu doğrultuda; iyi ve kötünün, doğru ile yanlışın ayırt edilmesi insanların yapması veya yapmaması gereken davranışlarla insanlardan yapmaları veya yapmamaları beklenen davranışların tespit edilmesi ahlak biliminin başlıca konularını oluşturmaktadır (Aktan, 2009).

Manevi bir yapı olan ahlak, topluluk halinde yaşamının bir neticesi olarak ortaya çıkar (Başpınar & Çakıroğlu, 2014). Bu bağlamda, bireylerin ve toplumların birbiriyle olan ilişkilerini doğruluk esaslarına göre belirlemeleri ahlakın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Ahlaki ilkelerini belirlememiş hiçbir toplumsal yapının yaşamını sürdürmesi mümkün değildir. Ahlaki ilkeler, toplumların uyum içinde yaşamalarını mümkün kılmaktadır (Atar & Şener, 2021).

¹ Öğr. Gör., Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, cakca20@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-6519-2849

² Öğr. Gör., Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu muratsezgin71@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3328-3900

Sözcülük İlkesi

Hastaların, konuşamadıkları, bu nedenle de kendileri ile ilgili karar veremedikleri ve hasta adına konuşabilecek bir kimsenin bulunmaması durumunda hastanın bu becerileri tekrar kazanıncaya kadarki süreçte menfaatlerini korumak amacıyla sözcülüğünü yapmaktır. Sözcülük yapan sağlık çalışanının hastanın durumunu sağlık mesleklerinin tanımladığı şekilde değil de hastanın tanımladığı şekilde anlatması gerekmektedir (MEGEP, 2011).

SONUÇ

Sağlık sektörü, etik kavramına en çok kıymet veren sektörlerden biridir. En önemli konusu insan sağlığı olan sağlık sektörünün kamu ya da özel farketmeksizin tüm çalışanlarının, etik ile ilgili bütün unsurları hassasiyetle oluşturup uygulayan bir sistem içinde bulunmaları, insani duygularının ön planda olduğunun göstergesidir. Bilindiği üzere son zamanlarda özel sektör sağlık piyasasında eskisine nazaran daha fazla hareket alanı bulmaktadır. Bu durum her ne kadar özel sektörde bir ticari kimliğin ön planda olduğu algısına neden olsa da, sağlık çalışanları önceliklerinin insan sağlığı olduğu bilincinde hareket etmektedirler (Sarıhan & Yarar, 2021).

Sağlık çalışanları, mesleklerini icra ederken tıp etiği ilkelerini uygulamaları sırasında bazen güç durumlar yaşayabilmektedir. Yani, bu ilkelerden birine uygun hareket ederlerken bazı etik ilkeleri ihlal etmek zorunda kalabilirler. Böyle bir durumda ihlal edilecek bir ilkenin belirlenmesi sırasında, ihlal edilecek ilkenin en az zarar göreceği şekilde ihlal edilmesine özen gösterilmelidir. Unutulmamalıdır ki, sağlık çalışanlarının her olayı kendi koşulları içinde değerlendirip herkes için en uygun olan çözümü bulup uygulamaları gerekmektedir (MEGEP, 2011).

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C. (2009). Ahlak ve ahlak felsefesine giriş. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 38-59.
- Atar, B. & Şener, E. (2021). Çalışma hayatında ahlâk ve etik üzerine bibliyometrik bir çözümleme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 29-42.
- Aydın E. (2001). *Tıp Etiğine Giriş*. 1. Baskı. Ankara: Pegem A. Yayınları.
- Aydın, İ. (2014). *Yönetmelik, mesleki ve örgütsel etik*. 6. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydoğan, A., Ceyhan, Ö. (2019). Acilde çalışan sağlık personelinin etik duyarlılıkları. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10 (2),182-189.
- Çobanoğlu, N. (2009). *Kuramsal ve uygulamalı tıp etiği*. 1. Basım. Ankara: Eflatun Yayınevi.

- Dönmez, A., Yeğyel, Ç. & Kılınc, D. (2022). Sağlık hizmet uygulamalarında etik karar verme süreci sağlık ve etik karar. *İZTU Tıp ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 1 (2), 65-74
- Erdirençelebi, M. & Filizöz, B. (2019). Meslek Etiği ve akademisyenlerin etik değerleri üzerine nicel bir araştırma. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 14 (20),1228-1258
- Kırılmaz, H. & Kılıç Kırılmaz, S. (2014). Sağlık hizmetlerinde etik ikilemlerde ampirik etik çalışmalarının yararları. *İnsan & İnsan*. (1), 35-44.
- Kutlu, H. A. (2015). *Meslek etiği*. 3. Basım, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Mert, S. & Sayan, İ. (2023). Sağlıkta etik ilkeler. *AKETDER 2. Uluslararası Etik Araştırmaları Kongresi*. 53-58, İstanbul.
- MEGEP (2011). *Alanlar Ortak Sağlık Meslekleri Etiği*. Ankara: 1-31.
- Özkal Sayan, İ. (2020). Etik ve kamu etiği: Eleştirel bir bakış. *Sosyal ve Beşeri Bilimleri Dergisi*. 12 (2), 147-174.
- Öztürk Başpınar, N. & Çakıroğlu, D. (2014). *Meslek etiği*. 3. Basım, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Sarıhan, M. & Yazar, O. (2021). Sağlık sektöründe yönetsel etik kaygılar. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*. (27), 267-282.
- Sökmen, A. & Tarakçıoğlu, S. (2013). *Mesleki etik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tekiş, E. (2023). *Tıp fakültesi öğrencilerinin etik duyarlılık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi (2012). *Hekimlik meslek etiği kuralları*, Ankara: 1-24,
- Usta, E., Yükseler M. (2021). afetlerde sosyal medya kullanımı ve etik ikilemler: *İzmir Seferihisar Depremi Örneği. Afet ve Risk Dergisi*. 4 (2), 249-269.
- Üstündağ, H., Eti Aslan, F. (2012). Yoğun Bakım Ünitesinde Etik İkilemler. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*. 14 (1), 26-30.
- Yanık, A. (2021). Sağlık İşletmelerinde Etiği Anlamak. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*. 29 (1), 126-137.
- Yıldırım, G., Kadioğlu, S. (2007). Etik ve tıp etiği kavramları. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 29 (2), 75-83.
- YÖK (2014). *Yüksek öğretim kurumlarında etik davranış ilkeleri*. 1-9. Ankara.

Bölüm 6

YÖNETİCİ DESTEĞİ KAVRAMI ÜZERİNE KURAMSAL BİR ÇALIŞMA

Kasım Kağan ÖZLOK¹

YÖNETİCİ DESTEĞİ KAVRAMI

Yönetimin tanımı farklı açılardan ele alınmış, birçok bilim dalında çalışan araştırmacılar tarafından farklı şekilde yorumlanmıştır. Buna rağmen üzerinde az da olsa görüş birliğine varılan ve kısa bir tanıma göre yönetim, başkaları vasıtası ile iş görmektir şeklinde tanımlanmaktadır. Yani yönetim, birden fazla kişiyle gerçekleşen bir grup faaliyetidir. Yönetici ise; yönetimle ilgili sahip olduğu bilgi birikimini kullanıp, diğer kişiler ile çalışarak işleri yapan ve ortak amaçlara ulaştıran kişiyi ifade etmektedir. Yönetici sahip olduğu bireysel becerilerini ve yeteneklerini kullanarak yöneticilik işini yerine getirir. Bu kapsamda yöneticilik bir meslek, yönetici ise bu mesleği icra eden kişidir (Koçel, 2020).

İşverenler emri altındaki çalışanlarının bağlılıklarına ve onların sadakatine değer verirler. Örgütsel bağlılıkları yüksek çalışanlar daha az devamsızlık yaparlar, yüksek performans gösterirler ve işten ayrılma niyetleri daha düşüktür. Bunun aksine çalışanlar ise örgütlerinin kendilerine olan bağlılıklarını daha fazla önemserler. Çalışanların örgütlerinden değer görmeleri onların saygınlığı, terfi almaları, yardımlara erişimleri konularında fayda sağlayabilir. Eğer bir kişi başka birisinden fayda görürse, Gouldner' in (1960) karşılıklılık normuna göre, o kişi gördüğü fayda sebebiyle karşı tarafa gördüğü fayda ölçüsünde muamele gösterir. Yani hem çalışan, hem de işveren birbirlerine karşı faydalı davranışlarda bulunur ve bu fayda her iki taraf içinde olumlu sonuçlar doğurur. Örgütsel destek teorisi, çalışanlara değer verilmesi ve onların refahlarının önemsenmesi ile çalışanların çabalarının ödüllendirilmesi ve sosyo-duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Algılanan örgütsel destekte, çalışanın stresli durumlarla başa çıkması gerektiğinde ayrıca işini doğru bir şekilde yerine getirmesi gerektiğinde, çalışanın örgütünden yardım alabileceğine dair algısıdır (Rhoades & Eisenberger, 2002).

¹ Doktora Öğrencisi, Göç İdaresi Başkanlığı, kasim.ozlok@ogr.ebyu.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0002-0062-0205

iş stresine maruz kalırlar. Fakat yöneticilerden çalışanlar için gelen destek çalışanların iş stresini azaltmaktadır (Yang & ark., 2016).

Restoranlarda görevli 261 hizmet çalışanı ile yapılan bir çalışmada, yönetici desteğinin iş stresini azalttığı bulunmuştur (Babin & Boles, 1996). Amerika'da 1649 kişinin katıldığı sağlık ve emeklilik anketi çalışmasında, yönetici desteği ile iş stresi arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir (Yang & ark., 2016). Amerika'da bilgisayar firmasında çalışan 160 personel üzerine yapılan bir araştırmada, yönetici desteği ile iş stresi arasında olumsuz bir ilişki olduğu bulunmuştur (Steinhardt & ark., 2003).

KAYNAKÇA

- Babin, B. J. & Boles, J. S. (1996). The effects of perceived co-worker involvement and supervisor support on service provider role stress, performance and job satisfaction. *Journal of retailing*, 72(1), 57-75.
- Bhanthumnavin, D. (2000). Importance of supervisory social support and its implications for HRD in Thailand. *Psychology and Developing Societies*, 12(2), 155-166.
- Bhanthumnavin, D. (2003). Perceived social support from supervisor and group members' psychological and situational characteristics as predictors of subordinate performance in Thai work units. *Human Resource Development Quarterly*, 14(1), 79-97.
- Burke, M. J., Borucki, C. C., & Hurley, A. E. (1992). Reconceptualizing psychological climate in a retail service environment: A multiple-stakeholder perspective. *Journal of applied Psychology*, 77(5), 717.
- Eisenberger, R., Stinglhamber, F., Vandenberghe, C., Sucharski, I. L., & Rhoades, L. (2002). Perceived supervisor support: contributions to perceived organizational support and employee retention. *Journal of applied psychology*, 87(3), 565.
- Elias, S. M., & Mittal, R. (2011). The importance of supervisor support for a change initiative: An analysis of job satisfaction and involvement. *International Journal of Organizational Analysis*.
- Fakunmoju, S., Woodruff, K., Kim, H. H., LeFevre, A., & Hong, M. (2010). Intention to leave a job: The role of individual factors, job tension, and supervisory support. *Administration in Social Work*, 34(4), 313-328.
- Gagnon, M. A., & Michael, J. H. (2004). Outcomes of perceived supervisor support for wood production employees. *Forest Products Journal*, 54(12).
- Griffin, M. A., Patterson, M. G., & West, M. A. (2001). Job satisfaction and teamwork: The role of supervisor support. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 22(5), 537-550.
- Hognestad Haaland, G., Olsen, E., & Mikkelsen, A. (2021). The association between supervisor support and ethical dilemmas on Nurses' intention to leave: The mediating role of the meaning of work. *Journal of Nursing Management*, 29(2), 286-293.
- Jung, H., Jung, S. Y., Lee, M. H., & Kim, M. S. (2020). Assessing the presence of post-traumatic stress and turnover intention among nurses post-Middle East respiratory syndrome outbreak: the importance of supervisor support. *Workplace health & safety*, 68(7), 337-345.

- Koçel, T. (2020). İşletme Yöneticiliği, 18. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.
- Kraimer, M. L., & Wayne, S. J. (2004). An examination of perceived organizational support as a multidimensional construct in the context of an expatriate assignment. *Journal of management*, 30(2), 209-237.
- Ling Suan, C., & Mohd Nasurdin, A. (2016). Supervisor support and work engagement of hotel employees in Malaysia: Is it different for men and women?. *Gender in Management: An International Journal*, 31(1), 2-18.
- McGilton, K. S., Hall, L. M., Wodchis, W. P., & Petroz, U. (2007). Supervisory support, job stress, and job satisfaction among long-term care nursing staff. *JONA: The Journal of Nursing Administration*, 37(7/8), 366-372.
- Paterson, T. A., Luthans, F., & Jeung, W. (2014). Thriving at work: Impact of psychological capital and supervisor support. *Journal of Organizational Behavior*, 35(3), 434-446.
- Qureshi, M. A., Ab Hamid, K. B., Jeihoony, P., Ali, R., Brohi, N. A., Magsi, R., & Shah, S. M. M. (2018). Is supervisor support matter in job satisfaction? A moderating role of fairness perception among nurses in Pakistan. *Academy of Strategic Management Journal*, 17(6), 1-10.
- Rhoades, L., & Eisenberger, R. (2002). Perceived organizational support: a review of the literature. *Journal of applied psychology*, 87(4), 698.
- Shanock, L. R., & Eisenberger, R. (2006). When supervisors feel supported: relationships with subordinates' perceived supervisor support, perceived organizational support, and performance. *Journal of Applied psychology*, 91(3), 689.
- Srivastava, S., & Agarwal, S. (2020). Workplace bullying and intention to leave: a moderated mediation model of emotional exhaustion and supervisory support. *Employee Relations: The International Journal*, 42(6), 1547-1563.
- Steinhardt, M. A., Dolbier, C. L., Gottlieb, N. H., & McCalister, K. T. (2003). The relationship between hardiness, supervisor support, group cohesion, and job stress as predictors of job satisfaction. *American Journal of Health Promotion*, 17(6), 382-389.
- Swanberg, J. E., McKechnie, S. P., Ojha, M. U., & James, J. B. (2011). Schedule control, supervisor support and work engagement: A winning combination for workers in hourly jobs?. *Journal of Vocational Behavior*, 79(3), 613-624.
- Talukder, A. M. H., & Galang, M. C. (2021). Supervisor support for employee performance in Australia: Mediating role of work-life balance, job, and life attitude. *Journal of Employment Counseling*, 58(1), 2-22.
- Yang, T., Shen, Y. M., Zhu, M., Liu, Y., Deng, J., Chen, Q., & See, L. C. (2016). Effects of co-worker and supervisor support on job stress and presenteeism in an aging workforce: a structural equation modelling approach. *International journal of environmental research and public health*, 13(1), 72.
- Yragui, N. L. (2008). Intimate partner violence, supervisor support and work outcomes for low-wage workers.
- Zeb, A., Goh, G. G. G., Javaid, M., Khan, M. N., Khan, A. U., & Gul, S. (2023). The interplay between supervisor support and job performance: Implications of social exchange and social learning theories. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 15(2), 429-448.